

**Maatwerkgebieden stikstof – tweede driemaandelijkse
rapportering intendant Frank Smeets – juli 2026**

1	VOORWOORD	2
2	MAATWERKGEBIEDEN EN INTENDANT ALGEMEEN	3
3	RAPPORTERING ANDERE MAATWERKGEBIEDEN	4
3.1	VOERSTREEK	4
3.2	DE MATEN	5
3.3	MECHELSE HEIDE	7
3.4	KALMTHOUTSE HEIDE	8
4	RAPPORTERING MAATWERKGEBIED TURNHOUTS VENNENGEBIED	9
4.1	GESPREKKEN MET STAKEHOLDERS	9
4.2	PLAN VAN AANPAK EN STAND VAN ZAKEN ONDERZOEK EN PROCESSEN	13
4.2.1	Ecohydrologische studie en allocatie IHD	13
4.2.2	Ontwikkelingsmogelijkheden voor lokale landbouw	15
4.2.3	Zomerganzenbestrijding	15
4.2.4	Wergroep waterkwaliteits- en waterbeschikbaarheid	16
4.2.5	Huishoudelijk afvalwater N119	16
4.2.6	Flankerend landbouwbeleid	17
4.2.7	Grondenbeleid overheid	17

1 VOORWOORD

Mijn eerste rapport als intendant voor de maatwerkgebieden stikstof deed wel wat stof opwaaien. Ik mocht samen met de projectcoördinator uitleg gaan geven in de commissie leefmilieu van het Vlaams Parlement. We gaven ook verduidelijking aan de Boerenbond, Natuurpunt, gemeentebesturen en provincie. De stuurgroep van landbouwers verenigd in de vzw Natuurlijk Boeren uitte haar ongenoegen dat ze onvoldoende gehoord werd, of dat ik niet geluisterd zou hebben. We hebben dat nadien besproken en ik begrijp hun bekommernis.

In mijn eerste rapport ben ik niet ingegaan op hun voornaamste grieven, omdat ze gaan over het wettelijk kader op Europees en Vlaams niveau en dat overstijgt mijn opdracht. Mijn opdracht bestaat in de opmaak van een ontwikkelingsplan of inrichtingsnota's voor de maatwerkgebieden zoals bepaald in het Stikstofdecreet en in uitvoering van de Europese instandhoudingsdoelstellingen. Ik wil in dit rapport wel even blijven stilstaan bij die voornaamste grieven omdat wederzijds begrip en transparantie de basis vormen voor goed overleg en dat is nodig om dit werk te doen slagen.

Net voor ik mijn eerste rapport indiende bij de Vlaamse regering maakte het VITO een actualisering van de stikstofdeposities voor alle habitatgebieden in Vlaanderen. Hieruit bleek dat er ook voor enkele specifieke plekken met beperkte oppervlakte op het grondgebied van de gemeente Hoogstraten nog een doelafstand voor 2030 zou zijn. Dit was niet verwacht en begrijpelijk riep dat ook veel vragen op. Het gaat om overgangsveen en trilvenen (habitattype 7140_oli) die erg gevoelig zijn voor stikstof en waar vooral maatregelen van hydrologisch herstel aan de orde zijn. Dit rapport gaat dieper in op de reden waarom maatwerk ten aanzien van deze habitat vereist is en focust op de herstelmaatregelen.

Onder meer door deze analyse merk ik op dat de kwetsbare te beschermen natuur niet alleen te lijden heeft onder de depositie van stikstof uit de lucht, maar ook door een gebrek aan gepast beheer en invloed door stikstof en andere stoffen in het water met een directe invloed op deze natuur. In de eerste plaats is vooral een goed en passend beheer van deze natuurgebieden van belang, specifiek gericht op de bescherming en het herstel van deze stikstofgevoelige soorten. Ook daarin zullen keuzes gemaakt moeten worden.

Frank Smeets, intendant,
10 juli 2026.

////////////////////////////////////

Actualisatie doelafstand

Het gebied heeft en krijgt geen status als maatwerkgebied. Nu duidelijk is waar in SBZ Heesbossen op dient gefocust, zal ik hierover in overleg gaan met lokale stakeholders. Aan Natuur en Bos werd gevraagd om een werking op te starten die moet leiden tot concrete maatregelen in het terrein.

pagina 3 van 19

3 RAPPORTERING ANDERE MAATWERKGEBIEDEN

3.1 VOERSTREEK

3.1.1. Vervolgstappen tot heden

3.1.1.1 EOP-werking

Het Entiteitsoverschrijdend Projectteam (EOP) voor de Voerstreek kwam het voorbije kwartaal driemaal samen. Hierbij werd gefocust op het voor alle administraties helder krijgen van de verschillende lopende processen, de natuuropgaven en het bepalen van welke actoren wanneer en op welke manier bij het verdere proces dienen betrokken te worden.

In de marge van het EOP organiseert ANB zich – op vlak van natuurdoelen en gebiedskennis - om in de tweede helft van het jaar tot een versnelling te komen bij het uitwerken van de inrichtingsnota; meer specifiek welke herstelmaatregelen vereist zijn om tot een goede lokale staat van instandhouding te komen. Tijdens enkele terreinbezoeken werd hierbij hoofdzakelijk gefocust op de heischrale graslanden (habitattype 6230) waarvoor het maatwerkgebied aangemeld is.

3.1.1.2 Lopende processen

Zoals ook opgenomen in mijn eerste rapportage voor de PAS Maatwerkgebieden (VR 2026 0304 MED.0130) is het de bedoeling om *“...in Voeren resoluut te kiezen voor een gebundelde inzet van de verschillende instrumenten (GRUP, landinrichtingsproject, inrichtingsnota maatwerkgebied...), om zo tot een geïntegreerd totaalproject te komen in de Voerstreek. Dat vraagt een goede onderlinge afstemming van de specifieke formele procedures, wettelijk voorziene planfiguren, timing, inspraak- en participatiemomenten en een eenduidige overkoepelende communicatie naar de lokale belanghebbenden en betrokken besturen en instanties.”*

Het AGNAS RUP en de Landinrichting bevinden zich nog in de onderzoeksfase en zijn formeel nog niet van start gegaan. Het EOP stemt af over de voortgang en de interne rolafspraken.

Vanuit het EOP worden ook de noodzaak en kansen tot afstemming met verscheidene andere lopende processen in beeld gebracht. Waar mogelijk worden hierin de realisatie van de vooropgestelde natuurdoelen voor Voeren geïntegreerd. Zo werd gewerkt rond een landschapsbeheerplan door het Landschapspark Bocageland en waren er werksessies in het kader van de ontwikkelingsvisie voor Moelingen (Departement Omgeving en Vlaamse Milieumaatschappij) en de studie 'Inventarisatie Voeren grensoverschrijdend' (Departement Omgeving).

Een eenduidig en overkoepelend communicatie- en participatieproces zal later dit jaar opgestart worden. Hierbij is het cruciaal om te komen tot een weldoordacht traject dat gericht is op het permanent bewaken

////////////////////////////////////

en verduidelijken van de onderlinge samenhang van de verschillende instrumenten en beleidsdoelstellingen.

3.1.2 Verdere stappen

Wanneer de komende maanden verder gewerkt wordt aan allocatiescenario's van natuurdoelen en het inventariseren van de benodigde instrumenten en maatregelen, zal er ook uitgebreid aandacht zijn voor de landbouw in de verschillende ruimtelijke bestemmingen van de Voerstreek. Bij het in beeld brengen van de ruimtelijke aanspraken in het maatwerkgebied zijn de grote lijnen die de Vlaamse Regering in het verleden heeft vastgelegd het uitgangspunt: het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, de aanduiding van de Speciale Beschermingszones en de afbakening van het Herbevestigd Agrarisch Gebied. Landbouw vervult in Voeren een belangrijke maatschappelijke en economische functie. Het uitgangspunt voor het maatwerkgebied is dan ook dat landbouw en natuur samen moeten kunnen blijven bestaan in Voeren. Een deel van de natuurdoelstellingen zijn ook te realiseren als 'boerennatuur'. In een nog uit te werken participatietraject zal met de lokale landbouwers bekeken worden hoe we dit goed nabuurschap kunnen realiseren. Een weldoordachte en afgewogen set aan maatregelen en instrumenten – bv. flankerend beleid, aangepaste landbouwpraktijken waar nodig/mogelijk en grondenbeleid - moet vervolgens binnen de inrichtingsnota landbouwers duidelijkheid geven over hoe er naast de realisatie van de natuurdoelen in Voeren ook een toekomstperspectief voor de Voerense boeren kan zijn.

3.2 DE MATEN

3.2.1. Vervolgstappen tot heden

3.2.1.1 EOP-werking

Zoals in mijn 1ste rapportage aan bod kwam, zijn voor de totstandkoming en realisatie van het maatwerk in De Maten twee processen van belang:

- a) Natuurinrichting De Maten: ingesteld via een Besluit van de Vlaamse Minister van Omgeving en Landbouw van 13/03/2025
- b) Programma Waterkwaliteit: waarvoor de stad Genk als trekker optreedt.

Het EOP+ met als trekker Agentschap voor Natuur en Bos, is het overkoepelend orgaan waar beide processen natuurinrichting en programma Waterkwaliteit worden opgevolgd en onderling afgestemd. Daaronder zijn zowel het EOP Natuurinrichting als de stuurgroep Waterkwaliteit actief om de respectievelijke processen te trekken. Alle teams kwamen het voorbije kwartaal samen.

3.2.1.2 Lopende processen

In beide processen is de voorbije maanden voortgang geboekt:

- a) Natuurinrichting De Maten – onder leiding van EOP NI, trekker VLM

////////////////////////////////////

In het kader van natuurinrichting wordt volop gewerkt aan het uitwerken van de visie voor het ganse projectgebied de Maten. De ecohydrologische studie van 2014 vormt de basis voor de ecologische visievorming in het gebied. Het Agentschap voor Natuur en Bos was opdrachtgever. Na zowat 12 jaar blijken bepaalde gegevens echter achterhaald en is er nood gebleken aan een update. Sinds de start van het natuurinrichtingsproject heeft de Vlaamse Landmaatschappij daarom een aanvullende meetcampagne gelanceerd om de waterkwaliteit, -kwantiteit en piekdebieten van de voedende beken Stiemer, Schabeek en Heyweyerbeek in beeld te brengen. Wanneer de benodigde data beschikbaar komen, is nog niet bekend.

b) Programma Waterkwaliteit – onder leiding van stad Genk

Dit programma heeft inhoudelijk analoge doelstellingen en is deels overlappend met het bestaande Stiemerprogramma van Stad Genk, uitgebreid met de Heyweyerbeek. Het programma vindt zijn vervolg sinds maart 2026, waarbij de vroegere stuurgroep werkzaam rond de Stiemer, samenkomt om de waterkwaliteitsissues te bespreken en oplossingsvoorstellen te formuleren voor zowel Stiemer als Heyweyerbeek.

In de 1ste stuurgroepvergadering van april jongstleden werd verkennend ingegaan op de waterkwaliteitsproblemen van de Heyweyerbeek, die de watertoevoer voorziet van vijvers met potenties voor de voedselarme doelen.

In de 2de stuurgroepvergadering van juni jongstleden werd stilgestaan bij de mogelijkheden en beperkingen rond het actieplan Stiemer. Daarnaast werden de knelpunten met betrekking tot waterkwaliteit van de Heyweyerbeek verder verduidelijkt en zijn een aantal te onderzoeken oplossingspistes geformuleerd.

3.2.2 Verdere stappen

Op basis van de aanvullende meetresultaten en nieuwe inzichten met betrekking tot voorzuiveringssystemen, is het EOP NI volop aan de slag om verder te bouwen aan een onderbouwde visie, ook afgestemd op de visie van het natuurbeheerplan van terreinbeheerder Natuurpunt beheer vzw.

Voor het verdere verloop van natuurinrichting hanteren we volgende timing:

- Aanvullende hydrologische meetcampagne: juni 2025 – juni 2027
- Verwerking en interpretatie gegevens meetcampagne vanaf juli 2027
- Opmaak ecologische visie door EOP NI: gestart sinds juli 2025
- Opmaak projectrapport NI, inclusief visie, maatregelen en kostenraming: 2026 -2027
- Medio 2027 -> projectrapport klaar voor Openbaar Onderzoek

De werkgroep waterkwaliteit werkt verder rond actieplan Stiemerbeek en te onderzoeken oplossingspistes Heyweverbeek.

////////////////////////////////////

3.3 MECHELSE HEIDE

3.3.1 Vervolgstappen tot heden

3.3.1.1 EOP-werking

Gezien de zeer specifieke eigendomssituatie in het maatwerkgebied Mechelse Heide is hier een 'EOP Light' gestart, bestaande uit vertegenwoordigers van het Agentschap voor Natuur en Bos, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en de Vlaamse Landmaatschappij. Ook dit forum was het voorbije kwartaal actief.

Binnen dit 'EOP Light' organiseert ANB zich – op vlak van natuurdoelen en gebiedskennis- om in de tweede helft van het jaar tot een versnelling te komen bij het uitwerken van de inrichtingsnota; meer specifiek welke herstelmaatregelen vereist zijn om tot een goede lokale staat van instandhouding te krijgen.

3.3.1.2 Lopende processen

a) Ecohydrologische studie

Zoals in eerdere rapportage is aangegeven is verder onderzoek van het watersysteem in de valleien Asbeek en Ziepbeek nodig. Dit kan wellicht in combinatie met voorzien hydrologisch onderzoek naar de invloed van groeves Kikbeek en Mechelse Heide zuid op de steilrand van het Kempisch plateau (van de Kikbeek tot aan de Asbeek) met inbegrip van de vallei van de Heiwickbeek. ANB bereidt hiertoe een overheidsopdracht voor.

b) GRUP Hoge Kempen Fase 2

Medio 2025 werd het GRUP Hoge Kempen fase1 definitief vastgesteld. De doelstelling van het plan is de bos- en natuurcomplexen in de Hoge Kempen te versterken. Er werd een intendant aangesteld (dhr. G Lenssen) voor het begeleiden van het bedrijventerrein Op de Berg. Uit het antwoord van minister Brouns op schriftelijke vraag nr. 546 blijkt dat de scope en tijdslijn nog worden bepaald voor GRUP NPHK Fase 2.

3.3.2 Verdere stappen

ANB en INBO deden een analyse van een aantal vennen in de PAS-deelzone BE2200035-D Dilsense vennen en bossen. De toestand (staat van instandhouding) van elk ven en met mogelijke herstelmaatregelen werden daarbij geactualiseerd, in aanvulling van wat eerder beschreven werd in de PAS-gebiedsanalyse. Ook in de valleien van Ziepbeek en Asbeek is gestart met het in beeld brengen van mogelijke herstelmaatregelen op perceelschaal; alsook verkenning van de mogelijkheden tot vernatting op landschapsschaal.

3.4 KALMTHOUTSE HEIDE

3.4.1 Vervolgstappen tot heden

In de Kalmthoutse Heide is de voorbije periode voornamelijk gewerkt aan kennisopbouw i.f.v. het realiseren van de natuurdoelstellingen en welke instrumenten van het decreet landinrichting hiervoor mogelijk inzetbaar zijn.

3.4.1.1 EOP-werking

Bij de vorige rapportage aan de Vlaamse regering kwam de vraag naar de rol van het grenspark Kalmthoutse Heide in het maatwerkverhaal. Met het oog op een duidelijke rolafbakening is ervoor gekozen om het Grenspark geen actieve rol in het EOP toe te bedelen. Het park is wel een belangrijke stakeholder en zijn expertise en netwerk kan ingeschakeld worden als dit opportuun is in het proces.

3.4.1.2 Lopende processen

Hydrologie is heel belangrijk in het maatwerkverhaal van Kalmthout. Enkele hydrologische studies zijn (bijna) afgerond. De grensoverschrijdende ecohydrologische studie brengt het algemene watersysteem van het gehele Grenspark (inclusief Nederland) in beeld en signaleert enkele sleutelmaatregelen om het gebied hydrologisch te herstellen op landschapsschaal. De vennenstudie gaat meer in de diepte en focust op enkele vennen. Ze geeft een beschrijving van de huidige (a)biotische toestand, inzichten over de natuurwaarde die de vennen kunnen bereiken én praktische handvaten hoe deze potentie gerealiseerd kan worden. De vennenstudie is daardoor uitermate bruikbaar om een antwoord te bieden op de gebiedsspecifieke PAS-uitdagingen voor de Kalmthoutse Heide omtrent de 3130-vennen.

Verder is het startschot gegeven voor het Europees gefinancierd project LIFE Heroes in de Kalmthoutse Heide. Dit project zet in op ecohydrologisch herstel van oligotrofe ecosystemen en kan de komende vijf jaar bijdragen aan het realiseren van het maatwerk rond vennen en hydrologie

In mei jl. ging een werkbezoek door van mevr. Brechje Schwachöfer, Nederlands ambassadeur in België aan de Kalmthoutse Heide. Uitgangspunt was de bestaande grensoverschrijdende samenwerking rond natuur en mogelijke toekomstige samenwerking rond stikstofsanering. Analyses tonen aan dat Nederlandse bronnen een belangrijk aandeel hebben in de stikstofdepositie in het gebied, en omgekeerd ook. Vlaanderen en Nederland stemmen daarom hun aanpak en data-uitwisseling af. Dit verloopt via het Departement Omgeving en het Nederlandse LVVN. De voortgang wordt via deze weg ook gebriefd zodat relevante punten hun weg vinden naar het plan van aanpak voor dit maatwerkgebied.

3.4.2 Verdere stappen

Inzichten uit hydrologische en vennenstudie, gecombineerd met de nodige gebiedskennis, leiden tot het uitwerken van een grootschalig hydrologisch herstelproject voor het deel van het habitatrichtlijngebied in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos. De visie is uitgewerkt en de benodigde administratieve voorbereiding is momenteel opgestart. Er zijn ook enkele hydrologische maatregelen gedetecteerd die

////////////////////////////////////

door andere spelers uitgevoerd kunnen worden. Hierover wordt in overleg gegaan om af te toetsen in hoeverre deze partijen hieraan willen meewerken en of het maatwerkverhaal een meerwaarde kan betekenen bij het realiseren van deze maatregelen.

4 RAPPORTERING MAATWERKGEBIED TURNHOUTS VENNENGEBIED

De rapportering voor het Turnhouts Vennengebied bestaat uit 2 delen: een weergave van de gesprekken met stakeholders die ik na de eerste rapportering voerde en een stappenplan en stand van zaken van het onderzoek en de processen ter voorbereiding van een ontwikkelingsplan TVG.

4.1 GESPREKKEN MET STAKEHOLDERS

Ik zette de communicatie over het maatwerkgebied en gesprekken met de stakeholders in het gebied verder na de vorige rapportering (VR 2026 0304 MED.0130).

- Er was enkele keren overleg met de landbouwsector (Stuurgroep Turnhouts Vennengebied en Boerenbond) en met Natuurpunt
- Toelichting op de Commissie Leefmilieu, Natuur en Ruimtelijke Ordening van het Vlaamse Parlement (19 mei)
- Overleg met alle lokale besturen van het maatwerkgebied (8 juni)
- Toelichting aan alle landbouwers met gebruikspercelen in het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied, georganiseerd door de SG TVG en de Boerenbond (16 juni)

In mijn vorige rapportering kwamen de standpunten van de stakeholders al aan bod. Maar de Stuurgroep Turnhouts Vennengebied uitte expliciet haar ongenoegen over het gebrek aan weergave van haar standpunten en mijn antwoord daarop. Het gaat over volgende standpunten:

1. De **kritische depositiewaarden voor het Turnhouts Vennengebied zijn onhaalbaar**. Die onhaalbaarheid heeft het VITO in oktober 2022 bevestigd in een analyse die als ‘bijlage 4’ gevoegd was bij de rapportering van de toenmalige intendant (<https://www.vlm.be/nl/themas/veerkrachtigeopenruimte/herstructureringsbeleidPAS/maatwerkgebieden/Paginas/Rapportering-intendant.aspx>). Zelfs bij zeer verregaande reducties in Vlaanderen blijft een grote stikstofdepositie bestaan, vooral afkomstig uit buitenlandse bronnen. Daar kan je geen oplossing voor bieden met lokale maatregelen.
En zolang de KDW niet gehaald worden, kan elke extra stikstofuitstoot beschouwd worden als een verdere belasting van een habitat dat niet in goede toestand is, waardoor het **voor landbouwers nauwelijks of niet mogelijk is om nog een vergunning te krijgen**.
2. De kritische depositiewaarden zijn gekoppeld aan bepaalde habitattypes. Die habitattypes zijn per gebied vastgelegd via ‘instandhoudingsdoelstellingen’ (IHD) en ook aangemeld bij de

3. Er is **geen noodzaak om nog landbouwgronden aan te kopen, vanuit de natuursector of vanuit de Vlaamse overheid**, aldus de Stuurgroep TVG. ANB en Natuurpunt hebben samen al zo'n 2000 ha in het maatwerkgebied, terwijl er – volgens de tabel op de website van de overheid, cf. <https://natura2000.vlaanderen.be/openstaande-taakstelling> – zo'n 1300 ha nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen voor het Turnhouts Vennengebied te bereiken. De aankopen via het recht van voorkoop moeten nu stoppen, zodat lokale landbouwers de landbouwgronden kunnen kopen.

1. Kritische depositiewaarden

Dit betekent echter niet dat we niets moeten doen. Zelfs indien de KDW niet gehaald wordt is een bijkomende daling een positief punt voor de natuur. Daarnaast zijn de onzekerheden op de scenario's heel groot. Het is moeilijk in te schatten hoe de economie eruit zal zien binnen 25 jaar, rekening houdende met onder andere de klimaatproblematiek. Daarnaast houdt het MTFR-scenario geen rekening met toekomstige technieken, waardoor dit mogelijk leidt tot een overschatting van de emissies."

////////////////////////////////////

Gezien de methodologische aanpassingen vroeg ik het VITO om de eerdere analyse te actualiseren, rekening houdend met de meest recent beschikbare Europese emissieprognoses en volgens de aangepaste methodiek. Dit onderzoek loopt nog en VITO verwacht de resultaten hiervan tegen eind 2026. De Stuurgroep TVG wijst terecht op de zeer grote invloed van buitenlandse bronnen. Eén van de onderdelen van het onderzoek van VITO richt zich op het bepalen van betrouwbare Europese emissieprognoses tot 2045/2050. Deze zijn immers een voorwaarde om een dergelijke inschatting te kunnen doen.

2. Eerst onderhandelen met Europese Commissie

Ik liet ook nader bekijken of de allocatie van IHD een verstrenging van de vergunningverlening zou betekenen. Een allocatie is een ruimtelijke toewijzing van een natuurdoel. Een natuurdoel is pas “geplaatst”, wanneer inrichting en beheer van het betrokken perceel vastgelegd zijn in een langlopende afspraak: een natuurbeheerplan. De allocatie van de IHD is de modelmatige toewijzing, wat nog niet betekent dat het natuurdoel daar effectief gerealiseerd wordt. De overheid werkt met scenario’s en dus met mogelijke alternatieven voor de IHD-allocatie en bijhorende maatregelen. Er wordt een evaluatietraject voorzien waarbij stakeholders kennis kunnen nemen van de verschillende doorgerekende scenario’s en hun inzichten en expertise kunnen inbrengen (cf. 4.2.1). Het moet uiteindelijk duidelijk worden volgens welk scenario we de instandhoudingsdoelstellingen kunnen realiseren met de kleinste socio-economische impact. De modelmatige oefening heeft géén impact op vergunningverlening.

¹ <https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1752822246/repositories-prd/2025717 VMM-nota bijtellings depositie tirdgt.pdf>

beheer' brengen zal een positieve impact hebben op de vergunningverlening van een aantal landbouwbedrijven. Die positieve impact geldt niet voor alle landbouwbedrijven, maar ook voor die bedrijven zal de impactscore niet stijgen ten aanzien van de situatie vandaag. Het brengt wel meer duidelijkheid en laat ook toe voor getroffen bedrijven gerichte ondersteuning te voorzien.

De allocatie is de eerste stap in de realisatie van de IHD. Daarna volgt de vertaling naar terreinbeheer en concrete inrichtingsmaatregelen, wat verloopt via een natuurbeheerplan. Een natuurbeheerplan beschrijft welke vegetatietypes en diersoorten worden nagestreefd en welk passend beheer/herstelmaatregelen hiervoor nodig zijn. Na goedkeuring van een natuurbeheerplan volgt de uitvoering ervan op het terrein. Op basis van de effectieve realisatie via een natuurbeheerplan kunnen zoekzones opgeheven worden. Voor mij is het belangrijk dat die natuurbeheerplannen kunnen rekenen op lokaal draagvlak en dat ze voor het maatwerkgebied een vertaling zijn van het allocatieproces in overleg met inbegrip van de socio-economische impactanalyse en alternatievenonderzoek.

Tegen eind dit jaar wil ik scenario's voor de allocatie van de IHD kunnen bespreken met de belanghebbenden. Niet enkel overwegingen vanuit natuur spelen mee, maar ook de socio-economische context.

Voor mij moet de allocatie en het onder passend beheer brengen bij voorkeur gebeuren in de gebieden die nu al in beheer/eigendom zijn van de zogenaamde ‘sterkste schouders’ en dat zijn in deze ANB en Natuurpunt. Maar ook private bos- en natuureigenaars kunnen een rol opnemen in de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een volgende stap in dit dossier is een evaluatie van de realisatiegraad van de instandhoudingsdoelstellingen via het “passend beheer”. Bij de evaluatie van lopende beheerplannen zal die toets ook moeten gebeuren. Finaal doel is het verkleinen, zelfs doen vervallen van de zoekzones. Dat zal een positieve impact hebben op een aantal omliggende landbouwbedrijven.

3. Overschot aan gronden voor natuur

Een aantal partijen, waaronder de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos en Natuurpunt Beheer vzw hebben in het maatwerkgebied een grondpositie. Dat geldt ook voor een aantal lokale besturen en gelijkgestelde openbare besturen als OCMW's en kerkfabrieken. Die eigendommen zijn deels historisch opgebouwd en deels recenter verworven onder meer met het oog op het natuurbeleid. Gebieden buiten de perimeter van de Speciale Beschermingszone (ongeacht of het nu Vogel- of Habitatrichtlijngebied is) komen niet in beeld voor de taakstelling voor de IHD binnen een SBZ. En bestaande natuur binnen de SBZ kan enkel meetellen wanneer ze effectief bijdraagt aan een doelstelling.

Ik ben me bewust van het spanningsveld dat gepaard gaat met grondverwerving voor natuur. Daarom laat ik de ruimtelijke aanspraken voor het maatwerkgebied duidelijk in beeld brengen. Het uitgangspunt zijn eerdere beslissingen van de Vlaamse Regering, zoals ik ze opsomde in de vorige

////////////////////////////////////

- scenario's voor allocatie IHD klaar voor overleg met stakeholders, zowel voor habitats als soorten
- overleg over allocatie IHD met landbouw- en natuursector en lokale besturen, op basis van scenario's

Enkele aandachtspunten:

- Voor de ondersteuning bij de interpretatie van de ecohydrologische studie nemen zowel Natuurpunt als de Stuurgroep TVG een expert onder de arm. Deze experts voelen zelf geen onderzoek uit, maar bekijken samen met hun opdrachtgever de voortgang en tussentijdse studieresultaten;
- De ecohydrologische studie is nog in uitvoering. De communicatie hierover zal gebeuren wanneer delen van de studie afgewerkt zijn;
- Allocatie leidt niet automatisch tot het opheffen van zoekzones, hiervoor is ook onder 'passend beheer' brengen nodig, via een natuurbeheerplan.
- Het overleg met de stakeholders zal gebeuren op basis van scenario's die ook door VITO socioeconomisch zijn bekeken/doorgerekend.
- Parallel met het participatietraject bepalen ANB en INBO de nodige herstel- en inrichtingsmaatregelen, zodat deze mee kunnen verwerkt worden in het ontwikkelingsplan.
- In een latere fase brengt de EHS ook de gewenste grondwaterstanden in beeld

Ik verduidelijk ook nog enkele specifieke punten uit de eerste rapportering aan de Vlaamse Regering:

- Er is sprake van **46 venfiches** (niet 41, zoals in het vorige rapport stond) in het kader van de ecohydrologische studie van het INBO. Het is aangewezen de status daarvan beter te duiden. In eerdere tussentijdse versies van het rapport voor de ecohydrologische studie lag de focus op vennen van het habitatype '3110'. Die eerste reeks 'venfiches' zijn al bezorgd aan de landbouw- en de natuursector.

Intussen maakte het INBO fiches klaar voor alle vennen die in de periode 2022-2026 gemonitord zijn in het kader van het maatwerkgebied. De locaties zijn gekozen op basis van aanwezige habitattypes 3110, 3130 en 3160, van potentiële locaties voor venherstel en van ruimtelijke spreiding over de verschillende gebieden. Het INBO onderzocht 41 locaties. Daarnaast zijn 5 andere locaties in de Ravelse bossen geselecteerd aan de hand van een studie van B-Ware, in opdracht van ANB. Dat geeft een totaal van 46 fiches. De fiches vatten alle relevante informatie per ven in figuren en tabellen. Ze zijn te beschouwen als groeidocumenten die een zicht geven op welke informatie momenteel beschikbaar is. De venfiches zullen pas definitief zijn wanneer de ecohydrologische studie opgeleverd wordt, maar ze kunnen in tussentijd al ter beschikking gesteld worden aan de landbouw- en natuursector als een tussentijds resultaat van het studiewerk. Ik zal daar in overleg met het INBO voor zorgen.

- Recent startte het INBO een PAS-onderzoek naar de mogelijkheden voor habitatherstel van het habitatype 3110 door **translocatie van waterlobelia** op daartoe geschikte locaties binnen het

////////////////////////////////////

Turnhouts Vennengebied, conform de Habitatrichtlijn¹. Het INBO werkt hiervoor nauw met de Plantentuin Meise en terreinbeherende instanties. Dit project loopt tot en met 2028.

4.2.2 Ontwikkelingsmogelijkheden voor lokale landbouw

De in opmaak zijnde Vlaamse visie voor landbouw 2030-2050 willen we ook toepassen in het maatwerkgebied.

Daarnaast is in de voorgaande rapportering toegelicht dat er vermoedelijk een omschakeling nodig zal zijn van bestaande akkerbouwproductie naar praktijken die meer op agro-ecologische principes gebaseerd zijn en dat er aangepaste bemesting zal komen voor bepaalde percelen. Bij deze wil ik nog eens benadrukken dat we daarbij gericht te werk willen gaan, op maat van de landbouwers en van de instandhoudingsdoelen. Het is dus niet de bedoeling om alle landbouwbedrijven in het maatwerkgebied te laten omschakelen naar agro-ecologie.

Om de landbouwers in het TVG te kunnen begeleiden werkt het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, samen met ILVO en INBO, verder aan een plan van aanpak opgedeeld in werkpakketten. Zo kan er een onderbouwde aanpak komen voor begeleiding op bedrijfsniveau en voor passende bedrijfs- en teeltoplossingen binnen het maatwerkgebied. De voorbereidende werkzaamheden lopen verder, zodat de begeleiding van landbouwers gericht kan worden opgestart zodra de relevante gebiedsafbakeningen, waaronder de allocatie van de IHD, voldoende duidelijk zijn. De eerstvolgende stap is om de werkpakketten verder te verfijnen en af te stemmen, zodat ze nadien als helder en gedragen vertrekpunt voor de gebiedsgerichte landbouwbegeleiding kunnen dienen.

4.2.3 Zomerganzenbestrijding

Er zijn verschillende soorten zomerganzen: inheemse ganzen (zoals de Grauwe gans) en uitheemse, invasieve ganzen (zoals de Canadese gans). Er zijn ook exoten (zoals de Nijlgans), die opgenomen zijn in de Europese verordening 1143/2014.

¹ De Habitatrichtlijn vermeldt over herintroductie het volgende:

Artikel 22 a: "Bij de uitvoering van deze richtlijn dienen de Lid-Staten na te gaan of herintroductie van de inheemse soorten van bijlage IV wenselijk is, wanneer die kan bijdragen tot de instandhouding van die soorten, op voorwaarde dat een onderzoek, waarbij ook rekening wordt gehouden met de ter zake in andere Lid-Staten of elders opgedane ervaring, heeft uitgewezen dat die herintroductie een doeltreffende bijdrage is tot het herstel van een gunstige staat van instandhouding voor die soorten en eerst na passende raadpleging van de belanghebbenden plaatsvindt."

In Vlaanderen vormt het Soortenbesluit (Besluit van de Vlaamse Regering met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer, 15 mei 2009) het wettelijk kader voor translocaties. Voor het transloceren van soorten werd een leidraad ontwikkeld waarin bepaald wordt voor welke soorten en in welke omstandigheden een afwijking dient aangevraagd te worden van het Soortenbesluit, een voortoets of een passende beoordeling nodig is.

Een goed en doeltreffend beheer van zomerganzen kan alleen dankzij een combinatie van methoden: enerzijds door de voortplanting in te perken en anderzijds door de aanwezigheid van de volwassen dieren te gaan beheren.

Deze aanpak baseert zich op de eerdere werkwijze die gebruikt is bij de ganzenbestrijding in het kader van het Europese project Invexo (2009-2012) in het Turnhouts Vennengebied.

Voor een effectief plan van aanpak voor ganzenbestrijding is er een combinatie nodig van een goede probleemanalyse, verplichte preventieve maatregelen en de juiste wettelijke vergunningen en/of meldingen. Aan ANB werd gevraagd om in het kader van een plan van aanpak mogelijke methoden, randvoorwaarden, stakeholders, focuszones, e.a. in beeld te brengen waarbij gemikt wordt om in 2027 operationeel te zijn.

4.2.4 Werkgroep waterkwaliteits- en waterbeschikbaarheid

De VMM startte met de werkgroep waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid en voert momenteel een eerste verkenningsronde uit met de belanghebbenden in het maatwerkgebied. Zowel overheden als de landbouw- en de natuursector komen daarbij aan bod.

De focus van deze werkgroep ligt specifiek op het verbeteren van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid en zal resulteren in een actieprogramma in voorbereiding van het Ontwikkelingsplan.

In het kader van deze werkgroep zal de VMM een studie (laten) uitvoeren rond de waterzekerheidsdoelen in functie van het formuleren van maatregelen voor het ecohydrologisch herstel TVG. Dat gebeurt na de nodige afstemming met de ecohydrologische studie van het INBO. Aan de hand van de waterbalans van het TVG bekijkt de VMM de beschikbare waterbronnen en zoekt naar alternatieve bronnen voor o.a. landbouw.

De resultaten van het actieprogramma en de studie zullen verwerkt worden in het ontwikkelingsplan TVG.

4.2.5 Huishoudelijk afvalwater N119

In rapportering VR 2026 0304 MED.0130/1 is aangehaald dat het huishoudelijk afvalwater van een woonlint langs de N119 via de baangrachten in de vennen van het Turnhouts Vennengebied terechtkomt.

Op mijn vraag bekeek de VMM alle opties om dit knelpunt op te lossen in een uitgebreide analyse. Hieruit blijkt dat de aanleg van een riolering door de stad Turnhout de meest haalbare én duurzaamste oplossing is.

Het is positief dat de Stad Turnhout een dossier heeft ingediend bij de Vlaamse Milieumaatschappij, in het kader van de projectoproep om het gemeentelijk investeringsprogramma 2026 op te stellen.

////////////////////////////////////

De stad rekent op steun van de Vlaamse overheid voor de financiering van dit rioleringsproject, waardoor gekozen wordt voor de beste en meest duurzame oplossing.

4.2.6 Flankerend landbouwbeleid

Ten opzichte van de rapportering VR 2026 0304 MED.0130/1 zijn er 2 updates over het flankerend landbouwbeleid:

- Het aantal landbouwbedrijven dat het aanbod voor een stopzetting van de veehouderij aanvaard heeft, bedraagt nog steeds 6. Van de andere 17 dossiers die nog lopend waren, hebben intussen 5 bedrijven de procedure afgebroken. Er lopen momenteel dus nog 12 aanvragen.
- Er is een compensatie voor nultbemesting aangevraagd voor 15 van de 64 percelen die in aanmerking komen, terwijl het in de vorige rapportering nog over 5 percelen ging.

Zoals vermeld in de voorgaande rapportering is de inschatting dat de stopzetting van 10 bedrijven in het maatwerkgebied (6 via stopzetting veehouderij en 4 via varkenscall) ertoe leidt dat de doelafstand tot 2030 net geen 20% afneemt. Concreet gaat het om een verlaging van 0,06 kg stikstof per hectare per jaar. Het VITO zal deze gegevens meenemen in de berekening van de doelafstand voor het maatwerkgebied wanneer er ook duidelijkheid is over de nog lopende aanvragen.

Van verscheidene landbouwers die mogelijk instappen in de procedure van flankerend beleid, hoor ik dat de termijnen voor de aanvraag van de 'top up' en van de definitieve vergoedingen niet realistisch zijn. Ik heb dat knelpunt op mijn beurt gesignaleerd aan de betrokken overheidsdiensten. Daar krijg ik het antwoord dat men momenteel een aanpassing van de regelgeving voorbereidt, met volgende wijzigingen:

- Aanpassing van de termijn om recht te kunnen hebben op een extra vergoeding, de zogenaamde “top up” van 10 of 20%. Nu gaat de aanvraagperiode in na de datum van aanvraag, in de toekomst zou de aanvraagtermijn starten na de kennisgeving van het aanbod.
- Aanpassing van de termijn voor het opvragen van vergoedingen. Dat zou in de toekomst veranderen van ‘1 jaar na de stopzetting’ naar ‘2 jaar na de stopzetting’.

De bedenktijd om het aanbod te aanvaarden blijft ongewijzigd (tot 3 maanden na kennisgeving van de beslissing over het aanbod). Maar met bovenstaande aanpassing zouden landbouwers die instappen wel meer tijd krijgen doorheen de procedure.

In contacten met de landbouwsector vernam ik dat de fiscale regels voor vergoedingen die landbouwers ontvangen in het kader van flankerend beleid soms voor onaangename verrassingen zorgen. Voor bepaalde vergoedingen volgt er in het jaar na uitbetaling nog een belastingaanslag waarvan de betrokken landbouwer niet voldoende op de hoogte was. Ik vermoed dat het om een probleem gaat dat ruimer is dan het maatwerkgebied, maar ik laat dit verder onderzoeken tegen een volgende rapportering.

4.2.7 Grondenbeleid overheid

Zoals in de vorige rapportering is aangegeven (VR 2026 0304 MED.0130, p. 31) kan de overheid een aantal instrumenten inzetten voor het grondenbeleid. Als intendant volg ik deze dossiers op.

Momenteel ga ik de mogelijkheden na om een bewarend grondbeleid toe te passen. Volgens de IHD voor het Vogelrichtlijngebied moet er 200 ha 'weidevogelgebied' (grasland) zijn. Er is discussie over de mate waarin er momenteel al invulling gegeven is aan die oppervlakte. Volgens mij moet de allocatie van de IHD daar uitsluitsel over geven.

In afwachting van de allocatie vind ik het aangewezen dat de VLM kan optreden als “grondbewaarder” voor landbouwgronden die te koop komen in het Vogelrichtlijngebied. De betrokken gronden blijven dan in landbouwgebruik, ten minste tot aan de allocatie. Na de allocatie kunnen deze gronden dan overgedragen of geruild worden, ofwel om dienst te doen als weidevogelgebied, ofwel om landbouwers uit bv. SBZ-H uit te ruilen.

////////////////////////////////////

BIJLAGE

